

Tunisia invizibilă

Gândește-te la cea mai impresionantă colecție de mozaicuri romane din lume, la pachet cu „fratele mai mic” al Colosseumului din Roma. Apoi, imaginează-te singur, fără niciun picior de turist în jur. Bine-ai venit în Africa! De Diana-Florina Cosmin

S-a demonstrat: răbdarea unui turist de a sta de bunăvoie la o coadă de sute de vizitatori este direct proporțională cu unicitatea „obiectului dorinței”. Capela Sixtină, Colosseumul din Roma sau termele lui Caracalla sunt locuri pentru care vizitatorul strânge din dinți, își șterge fruntea de transpirație și trage adânc aer în piept, încercând să nu arunce în fiecare minut priviri disperate la ceas. Poți uita de această păguboasă logică a proporționalității printr-o vizită în Tunisia. Una care să ocolească, însă, Hammamet, Tabarka sau celelalte destinații magnetice pentru turiștii europeni și nu numai!

Adevărata fascinație a Tunisiei se descoperă dând la o parte, una câte una, atracțiile turistice consacrate – plajă, distracție, low cost – până când rămâne doar miezul cultural. Aici, teoria cozilor devine falimentară. Prea puțini dintre turiștii care sorb cocteiluri pe șezlongurile de pe plaja din Sousse au aflat că în Tunisia se găsesc cele mai numeroase și mai spectaculoase mozaicuri vechi de 2.000 de ani, cel de-al doilea amfiteatru roman ca mărime după Colosseumul din Roma și ceea ce numim în ziua de azi „decorațiuni interioare”, rămase din perioada împăratului Cezar.

STRĂINI MISTERIOȘI. Fiecare orașel roman din Tunisia este un fel de „mică Romă” izolată între dune, între care poți călători pe șosele din deșert, căutând cu privirea „marea” din depărtare (de fapt celebrele miraje din basmele copilăriei!). Spre deosebire de Roma italiană, aici nu vei găsi vorbitori de limba română, dar te așteaptă personaje mult mai pitorești, precum bătrânul profesor de istorie

Pereți și pardoseli din muzeul Bardo din Tunis sunt pavate cu mozaicuri aproape intacte

îmbrăcat în straie de beduin, care a intrat în vorbă cu mine într-o franceză perfectă în timpul unui popas într-o oază.

LACRIMI PENTRU CEAUȘESCU.

După cinci minute, îi cunoșteam povestea vieții, anii petrecuți predând istorie universală în Irak, precum și faptul că întregul popor tunisian a plâns, în 1989, la vestea execuției lui Nicolae Ceaușescu. „*Il était un homme de bien... mais il a perdu sa route*“ („Era un om de bine... doar că și-a pierdut calea pe parcurs“), mi-a spus cu voce domoală, omul deșertului. După o scurtă conversație pe tema „Sadam Hussein“, pe atunci încă neexecutat de americani, l-am salutat și mi-am văzut de drum, întrebându-mă, în gând, dacă Tunisia a vărsat o lacrimă și pentru Habib Bourguiba, fostul președinte al țării și principalul artizan al

modernizării statului. Nu există oraș tunisian fără o statuie a lui Bourguiba și fără ca localnicii să se incline respectuos la trecerea prin fața trupului din bronz sculptat. În realitate, „președintele pe viață“ al Tunisiei a fost declarat inapt pentru a governa de către propriul prim-ministru în 1987, petrecându-și ultimii 13 ani sub protecție guvernamentală în Monastir. Istoria, însă, o scriu întotdeauna învingătorii. În călătoria de-a lungul Tunisiei culturale, obișnuiește-te să dai peste asemenea personaje colorate, demne de un roman de aventuri.

REȘEDINȚĂ DE VIS. Prima oprire în aventura romană este capitala, Tunis, un cocteil de arabescuri tradiționale și clădiri din sticlă ale multinaționalelor cu logouri în arabă. Kilometrul zero al mozaicurilor se găsește chiar aici, într-un palat reconstruit în secolul al XIX-lea, care găzduiește și parlamentul tunisian. Vizitat de Alexandre Dumas în 1846 și descris drept „reședința de basm a beifului“, „Le musée national du Bardo“ te așteaptă cu încăperi întregi de mozaicuri romane din podea până-n tavan.

AMFITEATRU DE O PERSOANĂ. Coborând spre sud, siturile arheologice de la Bulla Regia și, respectiv, Dougga ascund locuințe și terme romane cu mozaicuri păstrate intacte. La venirea romanilor, în secolul II î.Hr, Dougga exista deja, pe vârful unui deal de 600 de metri, de aici și aerul său diferit de orașele tipic romane, așezate pe suprafețe plane. Pe lângă teatrul construit în anii 166-169 d.Hr, unde 3.500 de oameni se adună în luna iunie a fiecărui an pentru Festivalul din Dougga, situl mai ascunde ruinele a peste cinci temple antice. Savoarea locală o dau, însă, străduțele romane pietruite, ale căror dale poartă încă urmele carelor și șanțurile canalelor de scurgere de acum 2.000 de ani. Pe drumul care leagă Dougga de Bulla Regia se află și „Podul lui Traian“, un tribut adus ingineriei romane.

Dacă la termele lui Caracalla din Roma am făcut un exercițiu de imaginație extrem pentru a-mi creiona în minte modelul mozaicurilor de pe fundul bazinelor, la Bulla Regia trebuie doar să privești, cât vezi cu ochii. Mozaicul unui senator roman cu lauri pe cap răsare, neverosimil de clar după 2.000 de ani, din podeaua uneia dintre vilele subterane. Coborând pe o scăriță îngustă (fără să stai la coadă, dar nu înainte de a plăti un mic bacșiș beduinului care păstrează cheile), ai de explorat patru case, fiecare denumită după cel mai faimos mozaic descoperit în interior: casa Vânătorii (cea mai spațioasă, cu coloane roșii și un atrium deschis către cer), a Pescuitului (cu moza-

La poalele teatrului roman începe zona comercială a orașului Dougga

icuri marine), a amfritei și, respectiv, casa „Noii vânătorii“. Ultima oprire – și cireașa de pe tort! – rămâne teatrul roman

El Jem (230 d.Hr), unde trupe de artiști independente încă mai țin reprezentații. Orașul care-l înconjoară seamănă cu un târguleț ponosit, dar imaginea celui de-al doilea amfiteatru roman ca mărime în mijlocul unei întinderi nesfârșite de nisip te va lăsa fără cuvinte. Ieșind de la El Jem și comparând experiența cu furnicarul de oameni de la Colosseumul din Roma, m-au încercat aceleași sentimente cu un cinefil care vizionează într-un cinematograful micuț, de cartier, cu sala goală, ultimul blockbuster pentru care oamenii

În antichitate, orașul El Jem era considerat inima Provinciei Africa (pe atunci grănarul Imperiului Roman)

Mozaicurile de la Bulla Regia se află în vile subterane de acum 2.000 de ani ale vechilor demnitari romani

se bat pe bilete la un cinematograful luxos din centrul orașului. Puține lucruri pe lume se compară cu senzația de a avea un amfiteatru roman de 35.000 de spectatori doar pentru tine!

CULTURĂ LOCALĂ. Trebuie să fii conștient de la bun început că există un punct pe listă pe care nu-l vei bifa în niciun caz în micul stat african: hotelurile luxoase și rafinate. Indiferent de numărul de stele, așteaptă-te la curățenie și ospitalitate, însă pregătește-te sufletește să pui capul în fiecare seară pe o pernă brodată ciclamen, să-ți întinzi mușchii oboșiți pe pat din lemn vopsit în alb lucios și să te trezești într-o încăpere cu pereți turcoaz sidefat, cu irizații aurii. Sau, dacă ești norocos, într-una bleumarin electric sau roșu lucios! Experiența hotelieră tunisiană îți va lăsa, însă, garantat, amintiri inedite, de genul celor pe care le rememorezi cu un zâmbet, peste ani și ani, la o masă înconjurată de prieteni. În fond, când istoria arabă, romană și cartagineză se întretaie, nu poate rezulta decât un mix unic. Iar totul este, cum ar spune profesorul de istorie din oază, „une question de culture, mademoiselle, toujours de culture...” **F**

TAINILE PROVINCIEI AFRICA

Cea mai dezvoltată parte a Imperiului Roman, Tunisia se numea, în antichitate, „Provincia Africa”. Atât suprafața cât și numărul de locuitori reprezintă jumătate din valorile României și, surprinzător pentru o țară situată în cea mai mare parte în deșertul Sahara, referirile la micul stat african sunt de cele mai multe ori trimiteri la „Tunisia cea verde”. Pe bună dreptate, luând în considerare doar culturile de măslini întinse pe sute de kilometri, care reprezintă baza economiei tunisiene. Paradoxul deșert/verdeață este alimentat și de obiceiurile localnicilor: în fiecare an, se sărbătorește „Ziua copacului”, în care fiecare tunisian, indiferent de vârstă, sex sau condiție socială, plantează un copac în semn de respect față de natură. Deși păstrează un profil discret, Tunisia a fost primul stat arab care a instituit monogamia, egalitatea în drepturi a bărbatului cu femeia sau dreptul de vot al femeii. Mai mult, la examenul de bacalaureat se prezintă 60% femei, acestea fiind considerate vectorul de dezvoltare al societății tunisiene în viitor. Extrem de occidentalizați, localnicii nu folosesc decât limba franceză în scris, araba fiind doar vorbită.